

KOMPLEXNÁ AKREDITÁCIA ČINNOSTÍ VYSOKÝCH ŠKÔL SPOLOČNÉ ZASADNUTIE AK A SRK NA 91. ZAK

1. ÚVOD

Komplexná akreditácia (KA) sa týkala 22 VŠ (19 verejných, jednej štátnej a dvoch súkromných VŠ). V priebehu septembra až decembra 2014 Akreditačná komisia (AK) navštívila všetky hodnotené vysoké školy, ako aj ich pracoviská mimo sídla VŠ (tzv. detašované pracoviská). V priebehu mesiacov október až december roku 2014 všetkých 25 stálych pracovných skupín (PS) posúdilo študijné programy (ŠP) a žiadosti o habilitačné konanie a vymenúvacie konanie (HVK), ako aj publikačné výstupy akademických zamestnancov (KZU-1) a doktorandov (KZU-2).

Akreditačná komisia hodnotila výskumnú, umeleckú, vývojovú a ďalšiu tvorivú činnosť VŠ (ďalej len „výskum“) za hodnotené obdobie rokov 2008 -2013 pričom hodnotila

- a) výstupy výskumu (ďalej „atribút výstupov“)
- b) prostredie pre výskum (ďalej tiež „atribút prostredia“)
- c) ocenenie výsledkov výskumu (ďalej tiež „atribút ocenenia“)

Kritérium KZU-1: Výsledky hodnotenia úrovne výskumnej činnosti vysokej školy

Požiadavka:

„Vysoká škola dosahuje v najmenej 60% hodnotených oblastiach výskumu, v ktorých má v hodnotenom období absolventa študijného programu druhého a/alebo tretieho stupňa, po jednotlivých súčastiach vysokej školy celkové hodnotenia výskumu podľa § 84 ods. 4 písm. d) zákona hodnotu najmenej B.“

Kritérium KZU-2: Výstupy výskumnej, umeleckej činnosti študentov a absolventov doktorandského štúdia

Požiadavka:

„Vysoká škola dosahuje v najmenej 60% hodnotených oblastiach výskumu, v ktorých mala v hodnotenom období akreditovaný študijný program tretieho stupňa, po jednotlivých súčastiach vysokej školy hodnotenie atribútu výstupu študentov doktorandských študijných programov najmenej C+.“

Kritérium KZU-3: Podiel oblastí výskumu, v ktorých vysoká škola poskytuje aj doktorandské študijné programy

Požiadavka:

„Vysoká škola má k 31. októbru posledného roka hodnoteného obdobia študentov doktorandského štúdia v najmenej 60 % oblastí výskumu, v ktorých má k uvedenému dátumu akreditovaný študijný program prvého alebo druhého stupňa. Oblasti výskumu sa posudzujú samostatne po jednotlivých súčastiach vysokej školy.“

AK sa v priebehu roku 2015 (január až august) týmito hodnoteniami zaoberala na deviatich zasadnutiach. Treba uviesť, že v tomto období sme 4 mesiace pracovali bez troch členov AK a podpredsedu AK, ktorí neboli vládou Slovenskej republiky vymenovaní.

AK vykonala enormné množstvo práce, posúdila 4 877 ŠP a 439 HVK, štatistika vyjadrení je uvedená v *tabuľke 1* a *tabuľke 2*. Treba objektívne priznať, že veľká časová náročnosť akreditačného procesu bola spôsobená aj tým, že sme naraz posudzovali všetky vysoké školy. Na druhej strane boli tieto vysoké školy posúdené v rovnakom čase, publikačné výstupy v príslušnej oblasti výskumu boli posudzované rovnakou pracovnou skupinou, výsledky sú teda objektívne s možnou rovnakou chybou.

Štatistika vyjadrení AK ku ŠP

tabuľka 1

Študijné program (ŠP)	Počet	(%)
Spolu	4 877	100

z toho s vyjadrením:

nie je spôsobilá (§ 83 ods. 9 zákona)	412	8,45
je spôsobilá s časovým obmedzením na dva roky (§ 83 ods. 8 zákona)	170	3,49
je spôsobilá s časovým obmedzením do konca akademického roka, v ktorom garant dovŕši vek 70 rokov (§ 83 ods. 8 zákona; kritérium KSP-A6)	655	13,43
je spôsobilá na štandardnú dĺžku štúdia (§ 83 ods. 2 zákona, nový ŠP)	1 895	38,86
je spôsobilá do najbližšej komplexnej akreditácie (§ 83 ods. 7 zákona)	1 745	35,78

Štatistika vyjadrení AK ku HVK

tabuľka 2

Habilitačné konanie a vymenúvacie konanie (HVK)	Počet	(%)
Spolu	439	100

z toho s vyjadrením:

nie je spôsobilá (§ 83 ods. 9 zákona)	55	12,53
je spôsobilá s časovým obmedzením na dva roky (§ 83 ods. 8 zákona)	22	5,01
je spôsobilá s časovým obmedzením do konca akademického roka, v ktorom garant dovŕši vek 70 rokov (§ 83 ods. 8 zákona; kritérium KHKV-A5)	121	27,56
je spôsobilá do najbližšej komplexnej akreditácie (§ 83 ods. 7 zákona)	241	54,90

V *tabuľke 3* je uvedená štatistika vyjadrení AK k ŠP v rámci KA hodnotených 22 vysokých škôl podľa jednotlivých oblastí výskumu a v *tabuľke 4* k žiadostiam HVK.

Štatistika vyjadrení AK k ŠP podľa oblastí výskumu

tabuľka 3

Oblasť výskumu	Spolu za OV*	s vyjadrením:				
		Nie je spôsobilá (§ 83 ods. 9 zákona)	Spôsobilá s časovým obmedzením na dva roky (§ 83 ods. 8 zákona)	Spôsobilá s časovým obmedzením do konca akademického roka, v ktorom garant dovŕši vek 70 rokov	Spôsobilá na štandardnú dĺžku štúdia (§ 83 ods. 2 zákona, nový ŠP)	Spôsobilá do najbližšej komplexnej akreditácie (§ 83 ods. 7 zákona)
OV 1	745	123	78	102	227	215
OV 2	711	57	6	143	278	227
OV 3	110	0	0	21	41	48
OV 4	149	5	3	21	72	48
OV 5	159	12	4	25	46	72
OV 6	326	44	7	35	143	97
OV 7	111	12	2	17	51	29
OV 8	506	27	26	25	274	154
OV 9.1	106	2	0	18	20	66
OV 9.2	83	3	0	22	26	32
OV 10	100	13	9	13	36	29
OV 11	112	4	1	3	61	43
OV 12	162	4	2	30	25	101
OV 13	84	3	8	14	10	49
OV 14	223	0	7	6	133	77
OV 15	128	2	0	8	86	32
OV 16	219	15	5	9	87	103
OV 17	95	16	3	11	45	20
OV 18	330	51	0	87	57	135
OV 19	127	0	0	15	63	49
OV 20	52	0	8	14	8	22
OV 21	62	5	1	4	41	11
OV 22	43	0	0	1	22	20

OV 23	51	12	0	4	24	11
OV 24	83	2	0	7	19	55
Spolu	4 877	412	170	655	1 895	1 745

OV – oblasť výskumu

Štatistika vyjadrení AK k HVK podľa oblastí výskumu

tabuľka 4

Oblasť výskumu	Spolu	Nie je spôsobilá (§ 83 ods. 9 zákona)	Spôsobilá s časovým obmedzením na dva roky (§ 83 ods. 8 zákona)	Spôsobilá s časovým obmedzením do konca akademického roka, v ktorom garant dovŕši vek 70 rokov (§ 83 ods. 8 zákona; kritérium KHKV-A5)	Spôsobilá do najbližšej komplexnej akreditácie (§ 83 ods. 7 zákona)
OV 1	20	6	2	2	10
OV 2	55	5	0	19	31
OV 3	15	1	0	4	10
OV 4	11	1	0	4	6
OV 5	16	1	4	3	8
OV 6	23	4	0	5	14
OV 7	15	4	0	5	6
OV 8	25	12	5	4	4
OV 9.1	6	0	0	2	4
OV 9.2	14	3	0	4	7
OV 10	11	2	3	3	3
OV 11	10	0	0	3	7
OV 12	25	2	0	7	16
OV 13	20	1	1	5	13
OV 14	31	0	1	8	22
OV 15	15	0	0	3	12
OV 16	22	3	2	4	13
OV 17	14	2	1	4	7
OV 18	50	5	0	21	24
OV 19	16	1	0	4	11
OV 20	8	1	3	2	2
OV 21	6	0	0	2	4
OV 22	3	0	0	0	3
OV 23	4	1	0	1	2
OV 24	4	0	0	2	2
Spolu	439	55	22	121	241

2. Získané výsledky

Objektívne treba povedať, že požiadavky poslednej akreditácie boli v porovnaní s rokom 2009 oveľa náročnejšie. Z predložených materiálov a z osobných návštev členov AK na jednotlivých vysokých školách vyplynula zvýšená aktivita najmä v počte, ale aj kvalite sledovaných scientometrických parametrov. Vďaka európskym fondom sa výrazne zlepšilo aj materiálne - technické a priestorové zabezpečenie vysokých škôl. Nedá sa teda jednoznačne povedať, že úroveň VŠ u nás nenapreduje. Inou otázkou je napredovanie v porovnaní s vyspelým svetom – čo je však už aj záležitosťou priorít spoločnosti a štátu.

AK konštatuje jednoznačné významné zvýšenie úrovne vedeckovýskumnej a publikačnej činnosti v oblasti KZU-1, aj napriek poznaniu, že ako stále otvorená otázka sa objavuje reflexia kvantity a kvality. Z komplexnej akreditácie 22 VŠ vyplýva, že máme 4 výborné univerzity UK, STU, UPJŠ a TUKE, v ich závese sú ŽU, SPU a TUZVO. V tejto KA vyšla STU o niečo lepšie ako UK (lepšie hodnotenie KZU-2). Z hodnotených 22 VŠ bolo 16 zaradených medzi univerzitné VŠ. KZU-1 nespĺnila UVLF, KZU-2 nespĺnili UMB, KU a VŠM a KZU-3 UKF a TnUAD (tabuľka 5).

tabuľka 5

Prehľad plnenia kritérií KZU

VŠ	KZU-1 (plnenie v %)	KZU-1 (počet OV/počet OV spĺňajúcich podmienku)	KZU-2 (plnenie v %)	KZU-2 (počet OV/počet OV spĺňajúcich podmienku)	KZU-3 (plnenie v %)	KZU-3 (počet OV/počet OV spĺňajúcich podmienku)
UMB	94,44	18/17	45,45	11/5	66,66	18/12
SPU	100	11/11	70	10/7	90,9	11/10
APZ	100	1/1	100	1/1	100	1/1
UCM	83,33	6/5	66,66	6/4	70	10/7
TTU	88,88	9/8	75	8/6	88,88	9/8
AU	66,67	3/2	66,67	3/2	100	3/3
VŠMU	100	3/3	100	3/3	100	3/3
PU	72,22	18/13	69,23	13/9	72,22	18/13
VŠZaSP	100	2/2	100	2/2	100	2/2
VŠM	100	1/1	0	1/0	100	1/1
UK	89,65	29/26	66,67	24/16	89,29	28/25
ŽU	94,11	17/16	92,86	14/13	81,25	16/13
KU	72,72	11/8	57,14	7/4	63,64	11/7
UKF	84,21	19/16	81,80	11/9	57,14	21/12
UVLF	50	4/2	100	3/3	100	4/4
TnUAD	66,66	6/4	75	4/3	42,85	7/3
TUZVO	80	10/8	75	8/6	75	8/6

VŠVU	100	2/2	100	2/2	100	1/1
STU	92,30	26/24	80,76	26/21	86,95	23/20
UPJŠ	86,67	15/13	91,67	12/11	75	16/12
TUKE	95	25/24	81,81	22/18	88	25/22
EU	85,71	7/6	71,42	7/5	85,71	7/6

Pozitíva

Možno konštatovať, že v porovnaní s predchádzajúcou KA nastal výrazný pozitívny posun v publikačnej činnosti, ďalej posun vo zvýšení úrovne vedeckovýskumnej činnosti (VVČ), ako aj v pedagogickej činnosti. Kladne možno hodnotiť zavedenie impakt faktoru (IF), Hirschovho indexu a citovanosti. Mladí zamestnanci ako aj doktorandi začali sledovať IF časopisov, v ktorých budú publikovať. Veľkým úspechom cieľavedomého úsilia AK v posledných piatich rokoch je výrazné zníženie počtu tzv. detašovaných pracovísk (z asi 110 na menej ako 30). Pri záverečnom hodnotení sa VŠZaSP zaviazala v priebehu jedného roku výrazne znížiť počet týchto pracovísk.

Negatíva

Na niektorých pracoviskách je vysoký vekový priemer akademických zamestnancov, ako aj vysoký podiel zamestnancov-učiteľov s nižším úväzkom ako je 100 %, tzv. lietajúcich profesorov. Mená niektorých pedagógov sa vyskytujú na troch i štyroch univerzitách. Mnohé pracoviská majú aj nedostatočnú publikačnú činnosť akademických zamestnancov aj doktorandov. Mnohé publikačné výstupy zamestnancov a doktorandov sú len v slovenskom jazyku. Vysoké školy riešia problémy svojho rozvoja často oportunisticky: obsadzujú miesta profesorov prevažne vlastnými absolventami – neusilujú sa o získanie nových ľudí s novými prístupmi. Vo svojej činnosti podliehajú kritériám financovania. Platenie podľa počtu študentov a nie podľa kvality ich výchovy je náš najväčší problém, v oblasti výskumu sa prispôbili požiadavkám publikovania. Výsledkom je, žiaľ, obrovské množstvo (10 000 ročne) príspevkov na konferenciách veľmi často nerecenzovaných, bez snahy presadiť sa v medzinárodnom meradle (publikovať recenzované články). Podobne je to aj s monografiami. Takéto práce sledujú len jeden cieľ: získať finančné prostriedky.

Tým, že si VŠ vybojovali potrebu znalosti kritérií rok dopredu, mnoho monografií bolo vydaných v roku 2013, napr. vo vydavateľstve Towaryzstwo Slowaków, vo vydavateľstvách v Míškolci a v Ostrave. Vyskytli sa aj také prípady, v ktorých veľkú časť výstupov akademických zamestnancov predstavovali príspevky z jednej konferencie v Bulharsku.

Na 88. zasadnutí AK ku KA v auguste 2015 bolo konštatované, že najväčšou slabinou prakticky všetkých vysokých škôl je slabšia publikačná činnosť doktorandov (KZU-2). Hoci pre objektivnosť treba uviesť, že také prísne kritérium, že každý skončený doktorand alebo doktorand po dizertačnej skúške musí mať jeden publikačný výstup, v predchádzajúcej KA sa nevyskytlo. V niektorých oblastiach výskumu veľký počet skončených doktorandov nemá vôbec žiadny publikačný výstup. Kvalita VŠ je vždy taká, aká je kvalita prostredia, v ktorom pôsobia. Prostredie v tomto chápaní predstavuje nielen ekonomické, ale aj personálne zázemie. Na tých VŠ, kde tieto faktory excelujú (či už jednotlivo, alebo súbežne) sú aj na tam excelentné pracoviská.

Rektorom VŠ sme preto v záverečných hodnotiacich správach odporúčali:

- nesústredovať publikovanie akademických zamestnancov a doktorandov vo vlastnom univerzitnom časopise,
- zvýšiť publikovanie v anglickom jazyku a v kvalitných časopisoch,
- nesústredovať sa na konferenčno-zborníkovú turistiku.

Zo získaných hodnôt A-D uvedených v *tabuľke 6* (KZU-1) a *tabuľke 7* (KZU-2) vyplýva určitá nestabilita kritérií hodnotenia. Jednou z možností dosiahnuť stabilitu je v budúcnosti doplniť kritéria KZU-1 a KZU-2 o požiadavku kvality. Napríklad požadovať, aby VŠ aspoň v jednej OV dosiahla hodnotenie A, resp. A-. Takáto požiadavka by určovala, že VŠ univerzitného typu by mala byť v nejakom odbore mimoriadne dobrá. Doterajšie kritériá sledujú skôr dosiahnutie priemeru, resp. podpriemeru (hodnotenie C+ v KZU-2). Požiadavka kvality sa zdá byť mimoriadne tvrdá pre malé VŠ, ktoré majú len jednu alebo len niekoľko OV. Na druhej strane, vznik nových VŠ by mal byť motivovaný predovšetkým úsilím o dosiahnutie vyššej kvality, niečoho lepšieho, ako tu už doteraz bolo. Ak VŠ taký cieľ nemá, nemala by si nárokovať na označenie univerzitného typu. Ako vidieť z priloženej *tabuľky 7*, **ani jedná VŠ, v žiadnej OV, nedosiahla v KZU-2 hodnotenie A!** Väčšina hodnotení je v rozpätí B-, C+ a C, preto zaradenie VŠ do niektorej kategórie je dané viac-menej náhodne, ktorá z nich dosiahla viac C+ a menej C, resp. naopak.

KZU-1 hodnotených vysokých škôl

tabuľka 6

Vysoká škola	Celkový profil kvality výskumnej činnosti jednotlivých oblastí výskumu vysokých škôl									Počet hodnotených OV na VŠ pre KZU-1
	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D	spolu
VŠMU	2	1								3
TUZVO	3	1	4		2					10
APZ				1						1
EU		1	2	3					1	7
STU	11	6		6	1	2				26
VŠVU			1	1						2
UK	12	5	3	6	1		1		1	29
UMB	1	4	5	7	1					18
UVLF		1	1		1	1				4
VŠM			1							1
ZU	2	6	4	4		1				17
TUKE	8	5	3	8			1			25

TTU		5	2	1			1			9
PU	2	4	2	5	2	3				18
UPJŠ	5	5	1	2	2					15
AU BB			1	1	1					3
SPU	3	3	2	3						11
UKF	2	2	6	6	2	1				19
TnUAD		2		2	1		1			6
KU		1	2	5		1	2			11
UCM	2	1		2	1					6
VŠZaSP	1	1								2

KZU-2 hodnotených vysokých škôl

tabuľka 7

Vysoká škola	Celkový profil kvality výskumnej činnosti jednotlivých oblastí výskumu vysokých škôl									Počet hodnotených OV na VŠ
	A	A-	B+	B	B-	C+	C	C-	D,D+	spolu
VŠMU				1	1	1				3
TUZVO					1	5	1			7
APZ						1				1
EU					1	4	1		1	7
STU		3	1	7	4	6	4		1	26
VŠVU					1	1				2
UK			2	1	8	5	7	1		24
UMB				1	3	1	5	1		11
UVLF			1	2						3
VŠM									1	1
ZU				5	6	2	1			14
TUKE			1	11	2	4	2	2		22

TTU				2	1	3	2			8
PU				4	1	4	4			13
UPJŠ		1	1	3	4	2	1			12
AU					2		1			3
SPU				1	3	3	1	1	1	10
UKF				2	2	5	1	1		11
TnUAD					2	1	1			4
KU				1		3	3			7
UCM				1	1	2				4
VŠZaSP			1	1						2

Ako už bolo uvedené, šesť vysokých škôl nebolo navrhnutých na začlenenie medzi univerzitné vysoké školy. Päť z nich má podľa zákona o vysokých školách (§ 85, ods. 2) jeden rok na odstránenie nedostatkov. V súčasnosti Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR pripravuje výklad kritérií, podľa ktorých vyzve AK na overenie výsledkov prijatých opatrení.

Počas tejto komplexnej akreditácie a návštev AK na jednotlivých vysokých školách boli súčasťou pracovných skupín študenti, čo vyplývalo z memoranda podpísaného medzi Akreditačnou komisiou a Študentskou radou vysokých škôl (ŠRVŠ). Študenti s vďakou privítali túto možnosť, ktorá sa naskytla zo strany AK a boli súčasťou pracovných skupín počas návštev jednotlivých vysokých škôl. Zúčastnili sa rozhovorov so študentmi, ktorých podnety zapracovali do správ o jednotlivých školách. Študenti boli vybraní na základe absolvovania tréningu Zodpovedné štúdium, realizovaného ako projekt, na ktorom sa podieľala ŠRVŠ. Študenti absolvovali test, na základe jeho úspešnosti boli nominovaní do pracovných skupín pre návštevy škôl v rámci komplexnej akreditácie. ŠRVŠ vypracovala pozoruhodný a kritický materiál. V ňom okrem iného aj uviedla skutočnosť, že medzi mnohými ŠP sa objavujú aj také, ktoré sú lákavé svojím názvom, avšak svojím obsahom a skladbou predmetov nenapĺňa očakávania absolventov, resp. podľa vyjadrení študentov pôsobia akoby boli pozliepané z viacerých predmetov nesúvisiacich s tým, čo by malo byť obsahom ich štúdiá, navyše bez akejkoľvek využiteľnosti v praxi.

V rámci komplexnej akreditácie deliacou čiarou medzi spokojnosťou a nespokojnosťou študentov s fakultou a odborom bol vzťah pedagóg - študent. Bolo zistené, že študentom neprekáža prísny či náročný pedagóg, ktorý veľa vyžaduje. Spokojnosť či nespokojnosť študenta vychádza z toho, či ich učitelia dokážu motivovať k štúdiu daného predmetu, či dokážu argumentovať, prečo je dobré daný predmet nielen absolvovať, ale ho aj vedieť. Evidentná spokojnosť študentov na niektorých fakultách odráža ochotu pedagógov viesť ich.

Možnosť kontaktu zástupcov študentov s AK bola hodnotená ako veľmi pozitívna skúsenosť. Študenti pri rozhovoroch so zástupcami ŠRVŠ boli otvorenejší vo veciach týkajúcich sa štúdiá. Zároveň študenti, ktorí boli súčasťou akreditačného procesu, lepšie

chápu prácu AK. Užší kontakt AK a ŠRVŠ môže do budúcnosti priniesť to, že budú lepšie chápať čo znamená kvalita výučby a vysokej školy samotnej. Táto skutočnosť môže následne pomôcť k tomu, že študenti budú platnejšou a efektívnejšou súčasťou akademických procesov.

Po skončení akreditačného procesu 22 VŠ začala AK v septembri v roku 2015 akreditáciu ďalších piatich VŠ, jednej verejnej, dvoch štátnych a dvoch súkromných vysokých škôl.

3. Ako, resp. čo ďalej?

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR zvolal na 26. 11. 2015 okrúhly stôl o vysokých školách, vede a výskume. Inštitút vzdelávacej politiky ministerstva školstva pripravil pre diskusiu podklady, ktoré obsahovali medzinárodné porovnania, ako aj výsledky prieskumu, ktorý nasledoval po jarnom okrúhlym stole. Jednou z nosných tém bolo Hodnotenie kvality a akreditácia VŠ.

Komplexnej akreditácii a činnosti AK sa týkali nasledujúce otázky:

- Mala by sa zvýšiť váha výsledkov komplexnej akreditácie pri financovaní vysokých škôl?
- Malo by financovanie výskumnej, vývojovej a umeleckej činnosti podľa komplexnej akreditácie výraznejšie odmeňovať tie najlepšie univerzity?
- Mali by sa do procesu akreditácie vysokých škôl viac zapojiť zahraniční odborníci?
- Mali by byť rozhodnutia Akreditačnej komisie záväzné?
- Mala by byť Akreditačná komisia nezávislou inštitúciou?
- Mali by sa zmeniť kritériá komplexnej akreditácie vysokých škôl? Ako?

Z prieskumu vyplynulo, že kritériá komplexnej akreditácie vysokých škôl by sa mali sprísniť (47% vs. 29%) a že rozhodnutia Akreditačnej komisie by mali byť záväzné (82% vs 6%). Na akreditačný proces boli však názory veľmi rôznorodé:

Ako by mal vyzerat' systém akreditácie vysokých škôl?

- Značná časť respondentov navrhuje proces akreditácie odbyrokratizovať a zjednodušiť (nevyžadovať údaje obsiahnuté v dostupných databázach), akreditovať študijné odbory, nie študijné programy, vopred stanoviť jasné a nemenné kritériá počas hodnotiaceho obdobia.
- Objavil sa aj návrh zracionalizovať sústavu študijných odborov (znižiť ich počet), znížiť počet kritérií a sprísniť ich, diferencovať kritériá akreditácie podľa typu vysokej školy a študijného odboru, neakreditovať naraz ale diferencovane, akreditovať len vedeckú činnosť, založiť akreditáciu na autoevalvačnej správe, dĺžku platnosti akreditácie odvíjať od pôsobenia a veku garanta programu (neviazať na 6-ročné cykly), zvýšiť zastúpenie zahraničných vedeckých osobností v AK aspoň na polovicu, umožniť akreditovať aj prostredníctvom medzinárodnej akreditačnej komisie, nechať vysoké školy, nech sa dajú samé akreditovať (hodnotiť), pričom výsledok by školy zverejnili ako značku kvality, či hodnotiť vysoké školy na základe verejne dostupných údajov, pričom škola by pripomienkovala a rozporovala externe vzniknutú správu o hodnotení..

Po absolvovaní dvoch komplexných akreditácií možno vysloviť názor, že niektoré VŠ sa vo väčšine prípadov nedokážu k problémom postaviť konštruktívne, ale vždy sa ich snažia nejako obísť. V podstate sa prispôsobujú zlým systémovým opatreniam ministerstva školstva za posledných dvadsať rokov, ako sú napr.

- Financovanie na počet študentov.
- Chýbajúci numerus clausus na študijné odbory a určenie ich priority na základe štátnych záujmov.
- Určenie požiadavky absolvovania 1. alebo 2. stupňa vysokoškolského štúdia v štátnej a vo verejnej správe naštartovalo boom na získanie pečiatky najmä v rámci externého štúdia a na tzv. detašovaných pracoviskách v ľahšie absolvovateľných ŠP, čo spôsobilo zníženie úrovne vysokoškolského štúdia a uľahčilo vznik súkromných VŠ za účelom zisku.
- Predstava, že každý profesor a docent má byť garantom ŠP, spôsobilo nárast počtu ŠP.
- Zavedenie podmienky tzv. monografií na vymenúvacie konanie ako aj financovanie spôsobilo výrazné zníženie kvalitatívnej publikačnej činnosti.

Ak budeme chcieť odpovedať na otázky okrúhleho stola, t. j. či sa má zvýšiť váha výsledkov komplexnej akreditácie pri financovaní vysokých škôl a či financovanie výskumnej, vývojovej a umeleckej a ďalšej tvorivej činnosti podľa výsledkov komplexnej akreditácie má výraznejšie odmeňovať najlepšie univerzity, treba jednoznačne povedať, áno! Ak by sa výsledky KA a to KZU-1 a KZU-3, možno aj KZU-2, nepremietli výraznejšie do financovania, tak časť KA, ktorá sa zaoberala vyhodnocovaním KZU-1 až KZU-3 a stála neskutočne veľa námahy, by bola zbytočná a v budúcnosti takúto KA treba zrušiť. Rovnako nemá KA význam bez navýšenia finančných prostriedkov pre VŠ univerzitného typu. Je nevyhnutné na základe výsledkov KA finančne zvýhodniť vynikajúce VŠ a znevýhodniť slabé vysoké školy. Po vzore viacerých štátov susediacich so SR treba zaviesť „numerus clausus“ na niektoré ŠO a štát by mal financovať len určitý počet študentov (dotované študijné miesta). Financovanie ostatných študentov by mala znášať príslušná VŠ.

Častou otázkou je zapojenie väčšieho počtu zahraničných odborníkov do procesu akreditácie vysokých škôl. Na túto otázku nemožno dať jednoznačnú odpoveď. Na jednej strane by to bolo veľmi žiaduce, na druhej strane (ide o naše poznatky z práce niektorých zahraničných členov v AK) pri súčasnom veľkom administratívnom zaťažení práce v AK, nebudú mať na činnosť v AK čas. Do úvahy treba brať aj jazykovú bariéru ako aj fakt, že odborníci z ČR sú určitým spôsobom zrastení so slovenským prostredím, čo by neprinieslo očakávaný objektívny prístup. Zahraniční odborníci by boli vhodní na jednorazové akcie (evaluácie, reps. evalvácie), alebo v prípade, ak by sme prijali v súčasnosti navrhovaný český model Akreditačného úradu, ktorého hlavnou činnosťou by mala byť inštitucionálna akreditácia a akreditácie ŠO.

Pre naše členstvo v ENQA sú životne dôležité otázky, či by mali byť rozhodnutia Akreditačnej komisie záväzné a či by mala byť Akreditačná komisia nezávislou inštitúciou. Ak neprijmeme niečo podobné pripravovanému českému model nezávislého Akreditačného úradu, alebo inej nezávislej inštitúcie, tak sa musíme zmieriť s pridruženým členstvom v ENQA. Pre objektivnosť však treba uviesť, že vyjadrenia AK nie sú „de jure“ nezávislé, ale „de facto“ áno. Za posledných 8 rokov ministerstvo školstva rozhodlo ináč, ako boli vyjadrenia AK k ŠP a HVK. Podľa údajov AK sa tak stalo vo ôsmich prípadoch (z celkového počtu približne 10 000 vyjadrení AK).

V ostatnom čase je obľúbená téza akreditácie ŠO, nie ŠP, ktorá je však chápaná veľmi voľne a zavádzajúco. Už horeuvedený návrh českého modelu zahŕňa kombináciu inštitucionálnej akreditácie a akreditácie ŠO, pričom treba zdôrazniť, že na určený typ, resp. určené typy ŠO v danej oblasti, resp. v daných oblastiach vzdelávania. Teda nie všade a automaticky. V tejto súvislosti je užitočné si uvedomiť príklad z ČR, že inštitucionálna akreditácia sa navrhuje na 10 rokov, ale prvýkrát na 5 rokov a to len v tom prípade, ak má inštitúcia schválené najmenej dva ŠO po dobu 10 rokov. V prípade neschválenia akreditácie nastáva odňatie práv alebo sankcia, ktorá má za následok, že VŠ nemôže žiadosť podať ďalších 5 rokov. Rovnako prísna je aj akreditácia ŠO. V prípade jeho neschválenia nastáva odňatie práv a nemôže byť 2 roky podaná ďalšia žiadosť, v prípade sankcie nemôže byť 5 rokov podaná ďalšia žiadosť.

Možno konštatovať, že najväčšie výhrady ku práci AK, samozrejme okrem pedagógov, ktorým neboli schválené ŠP alebo HVK, sú kritériá AK. Ku kritériám sú výhrady jednak vynikajúcich a dobrých VŠ (zbytočné vynakladanie námahy zo strany VŠ s minimálnym až skoro žiadnym výsledkom), ale aj výhrady slabších VŠ (verejnosť a študenti, ako aj potenciálni študenti sa dozvedajú pravdu o úrovni príslušnej VŠ).

Domnievame sa však, že v čase predkladania akreditačných spisov boli kritériá pre akreditáciu všetkým VŠ dopredu známe jeden rok. Ak je problém v tom, že podmienkou férovosti akreditačného procesu je poznať "pravidlá hry vopred", tak potom možno namietat', že pravidlá nesúvisia s kvalitou vysokej školy. Ak by sme poznali pravidlá napr. počtu určitých publikačných výkonov (napríklad učebníc) za určitý časový úsek, potom by tieto počty vedela, bez väčších problémov naplniť (bez dôrazu na kvalitu výstupov) aj vysoká škola, ktorá nie je primárne orientovaná na kvalitu svojich akademických "výrobkov". Dobrá univerzita nepotrebuje poznať kvantitatívne pravidlá, pretože vie, že keď uskutočňuje výskum alebo vzdelávanie porovnateľné s výskumom a vzdelávaním na dobrých domácich a zahraničných univerzitách, nemá problém predložiť zahraničnej evaluačnej či domácej akreditačnej komisii výsledok svojej práce. Uvedomujeme si, že v takomto náročnom procese sa mohli vyskytnúť aj administratívne nedostatky a chyby, tie však určite zásadným spôsobom výsledok ovplyvniť nemohli. Na druhej strane treba povedať, že kvalita predloženého spisu vo veľkej miere odrážala aj postoj vysokej školy k akreditácii samotnej.

V záujme objektivity treba uviesť, že AK sa podarilo:

- Zaviesť minimálny počet výstupov kategórie A pre HVK pre príslušnú OV pre každú VŠ.
- Zaviesť kritériá, ktorésú pre jednotlivé OV rozdielne, ale porovnateľné zvýrazňujúce špecifiká odpovedajúceho odboru.
- Prvýkrát posudzovať impakt faktor, v niektorých OV Hirschov index a brať do úvahy získanie vedeckej hodnosti „DrSc.“ a počet citácií.
- Sprísniť kritériá pre ŠP, vyžadovať najmenej troch zamestnancov na plný úväzok pre každý ŠP, pri posudzovaní nových ŠP a HVK je 10 - 20 % zamietnutých žiadostí.
- Pre tzv. detašované pracoviská vyžadovať samostatnú akreditáciu s potrebou ďalšieho garanta alebo akreditáciu v rámci sídla vysokej školy so zvýšeným počtom pedagógov

Treba však sebakriticky zdôrazniť, že v niektorých prípadoch mali byť kritériá prísnejšie. Na druhej strane môžeme široko a rôzne analyzovať problémy s jednotlivými kritériami. Lepšie je pozrieť sa na výsledok inak. Je známe, že na Slovensku sme nesmierne prispôsobiví. V histórii nám to pomohlo prežiť aj ako národu, a zároveň si zachovať svoju identitu. Ide o prirodzené správanie, ktoré sa vie významne zosilniť a doslova optimalizovať

v prípade nedostatku zdrojov. Aj v prírode, ak skupine ide o prežitie a je životaschopná, tak sa prispôsobí podmienkam, vytiaži z nich maximum. Presne to robia aj naše vysoké školy. Každá na takej úrovni, na akej dokáže produkovať výsledky a „postarať sa o seba“.

Preto prirodzene najproblémovejšie kritérium bolo to, na ktoré sa vysoké školy mohli pripraviť iba tak, že by sledovali čo sa deje vo svete, na čo kladú dôraz univerzity na špičkovej svetovej úrovni bez ohľadu na to, či to niekto započítaval a ako. Takýmto sa v tejto komplexnej akreditácii stalo kritérium výsledkov doktorandov. Už sme sa na to nepozerali ako na neidentifikovateľný celok ako v predchádzajúcej komplexnej akreditácii, ale vyžiadali sme za každého absolventa jeho najlepší výstup. Toto kritérium nielenže spôsobilo problémy vysokým školám, ale ich aj najlepšie rozlíšilo. Keďže sme na Slovensku prispôsobiví a vynaliezaví, tak vysoké školy hneď po zverejnení kritérií v roku 2013 začali robiť „opatrenia“. Tie sa dajú robiť rôzne. Takže po dvoch rokoch zrejme už budú výsledky lepšie bez ohľadu na spôsob ako sa dosiahli a je dosť možné, že do roka budú nedostatky odstránené.

Nemožno nespomenúť aj niektoré kritické hlasy k zloženiu AK. Medzi VŠ sa údajne zostruje konkurenčný boj a najmä slabšie VŠ údajne majú enormný záujem, aby mali zastúpenie v AK alebo aspoň v stálej pracovnej skupine AK.

Záverom možno uviesť, a s tým iste budú súhlasiť všetky strany, že samotný akreditačný proces je neprimerane podrobný vrátane úrovne hodnotenia. Veľmi zaťažil vysoké školy, Akreditačnú komisiu a všetky zainteresované strany. Je to jedna z prvých vecí, ktorú by bolo treba zmeniť. Pozitívnou stránkou je skutočnosť, že komplexnou akreditáciou sme získali pomerne dobrý obraz o vysokom školstve. Treba ale povedať, že nás to stálo všetkých veľmi veľa času a energie.